

ментацию, дружить с ней все же стоит, особенно если факты, на которые он опирается, касаются интересов личности, общества и государства.

Литература

1. Каргин, К.В. Основания разграничения юридической аргументации и юридического доказывания / К.В. Каргин // Юридическая наука и практика. – 2013. – № 24.
2. Титаренко, Л.Г. Социология общественного мнения / Л.Г. Титаренко. – Минск: БГУ, 2011. – 183 с.
3. Царева, С.М. Логико-лингвистические характеристики аргументации: автореф. дис. ... канд. филос. наук / С.М. Царева. – М., 1992.
4. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – М., 1981.

Арцём Кавалеўскі

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

РЭКАНСТРУКЦЫЯ ПІСЬМЕННІЦКАГА ВОПЫТУ ПРАЗ ПРЫЗМУ ЭГА-ДАКУМЕНТАЎ

Разглядаючы творчасць таго ці іншага пісьменніка, крытык непазбежна сутыкаецца не толькі з праблемай разумення творчай індывідуальнасці як унікальнай з’явы, але і з выбарам спосабу рэканструкцыі пісьменніцкага вопыту. У гэтым рэчышчы вялікае значэнне мае выяўленне вытокаў і матывацый творчасці пісьменніка, вывучэнне жыццёвай і літаратурнай біяграфіі творцы, што з’яўляецца асновай такіх крытычных жанраў, як літаратурная біяграфія, творчы партрэт, штрыхі да партрэта, эсэ, літаратурна-крытычны дыялог, нарыс творчасці пісьменніка. Перадумовай пасляховага вывучэння творчай індывідуальнасці з’яўляецца ўменне крытыка выявіць прыроду мастацкага таленту пісьменніка, пранікнуць у яго светаадчуванне і светаразуменне, раскрыць своеасаблівасць стылю.

Аналізуючы ролю *асобы пісьменніка* ў гістарычнай калатнечы падзей, мы часта рызыкуем памыліцца: перабольшыць альбо недасказаць, абвінаваціць альбо, наадварот, ідэалізаваць, узвесці «вялікага» чалавека на п’едэстал, надаўшы яму вечны статус «святой каровы», што прыводзіць да ўспрымання «легендарнай» постаці як пэўнага фетыша ў свядомасці цэлага пакалення ці нават пакаленняў. Верагоднасць памылкі павялічваецца асабліва тады, калі асоба, абраная за аб’ект даследавання, ужо ўпісаная ў літаратурна-гістарычны кантэкст і займае ў рангу «падобных сабе» пэўную пазіцыю, але з тых ці іншых прычын мала вывучаная. Часам унёсак такой персаналіі, а ўрэшце яна сама, непазбежна міфалагізуецца, вакол яе ствараецца арэол месіяніства і выключнай значнасці ўсяго таго, да чаго яна спрычынілася. Па вялікім рахунку, у гэтым выпадку персаналія перастае быць для нас асобай, г. зн. *канкрэтным чалавекам*, бо ўласна антрапалагічнае знікае з даследчыцкага поля зроку, саступаючы месца дамінальнай у нашай свядомасці неабсяжнай

ілюзії, якая паўстала ў выніку міфалагізацыі. Негатыўным наступствам такога падыходу часцей за ўсё з’яўляецца тое, што мы не набліжаемся да чалавека, а дыстанцыруем сябе ад яго, пазбаўляемся магчымасці перажываць і суперажываць, адчуваць чужы боль як свой уласны.

Што ёсць агульнага паміж старадаўняй інкунабулай і цыратавым нататнікам нікому невядомага канторшчыка пачатку XX стагоддзя? Паміж мудрагелістымі пісьмёнамі каштоўнага старадруку і кранальным лаканізмам апошняй фразы з ліста закаханага жаўнера Другой сусветнай вайны? Паміж сцёртай берасцяной граматай і самым бязглуздым у свеце SMSam? Адказаў, якія б сведчылі пра *аднолькаваць* (тоеснасць) вышэйназваных крыніц, можа быць безліч, як, зрэшты, і прычын, паводле якіх звесткі, знойдзеныя ў такіх крыніцах, робяцца для нас унікальным матэрыялам узнаўлення і, як вынік – спасціжэння пэўнага фрагмента рэчаіснасці, эпизоду жыцця, уваскрасэння эпохі, знак якой – не важна нават у якой форме – калісьці быў пакінуты, занатаваны рукой чалавека.

Прынята лічыць, што гісторыя не ведае ўмоўнага ладу: граматычная катэгорыя дзеяслова не здольная змяніць і прымірыць паміж сабой дзеі сусветнага маштабу. Але што будзе, калі мы крыху зменім ракурс, вугал нашага бачання на шэраг падзей мінуўшчыны, успрымем «умоўнасць» не як уяўны, сімвалічны і неіснуючы парадак, створаны нашай прагматычнай свядомасцю, але як анталагічную катэгорыю? Атрымаецца, што *ўласна гістарычнага* па-за катэгорыяй умоўнасці проста не існуе, а тое, што прэ-тэндуюе на канстанту гістарычных ведаў, нам усяго толькі мроіцца, няясна вымалёўваецца ў нашай свядомасці з дапамогай вялікай ступені адноснасці матэрыялу тых крыніц, якія, па сутнасці, і ёсць гісторыяй. Яны стыхійна і досыць хаатычна фарміруюць яе поле як неабсяжны мазічны прасцяг уяўленняў / здагадак / гіпотэз. Такім чынам, гістарычныя веды – гэта не што іншае, як працэс глабальнага самазнаходжання і самаатаасамлівання Чалавека ў свеце Людзей, працэс канструявання ідэнтычнасці ў рамках карціны свету, сфарміраванай нашым абмежаваным і часам наіўным уяўленнем. Парадокс гісторыі ў тым, што ўсё вонкавае, знешняе яна трансфармуе ў прыватнае і ўнутранае – тое, што надаецца для *ўжывання-пражывання-перажывання*. Строга кажучы, гістарычны матэрыял існуе ў межах пластычнай канфігурацыі пазнання, яго зменлівым фармальным ўвасабленні, а не ў трывалай строгай паслядоўнасці. Што гэта, як не ўмоўнасць?

Чалавек пра-жы-ва-е жыццё. Гэтым кароткім лапідарным выслоўем абумоўлены выключны антрапалагічны характар гістарычных «інгрэ-дыентаў» – бэссістэмных метак, слядоў, адбіткаў *пражывання*, то бок спе-цыфічных артэфактаў – крыніц, якія самі па сабе маюць права голасу і, апавядаючы, дэшыфруюць пэўны ўзровень складанай структуры ўзаемінаў

чалавека з чалавекам, чалавека з людзьмі і, нарэшце, чалавека са светам штодзённасці. Даследчык не столькі інтэрпрэтуе гістарычныя артэфакты, колькі імкнецца скласці з іх палітру фарбаў і іх адценняў, здольных «расквеціць» той ці іншы эпізод жыцця персаналіі, абранай за аб'ект даследавання.

Вельмі часта перад крытыкам-біёграфам стаіць даволі няпростая задача «вяртання» ўласна чалавека, актуалізацыя індывідуальнага і суб'ектыўнага пачаткаў пры разглядзе асоб пісьменнікаў – канкрэтных людзей з індывідуальнымі варыянтамі паводзінаў і адмысловым эмацыянальным складам. У гэтым выпадку важнымі момантамі рэфлексіі крытыкаў павінны быць антрапалагічнае вымярэнне гісторыі, лёс чалавека як акно ў свет «вялікай» гісторыі, месца і роля псіхалагічных і мікрасацыяльных аспектаў у фарміраванні індывідуальнай ментальнасці творцы, а таксама ўплыў сферы прыватнага – сям'і, штодзённасці – на творчы патэнцыял асобы і яго рэалізацыю. Мэтазгодным бачыцца зварот да спецыяльных крыніц, здольных «уваскрэсіць» чалавека, да тых дакументаў, у якіх адлюстраваны непасрэдны жыццёвы вопыт асобы пісьменніка, які можа і павінен быць узноўлены / рэканструяваны. Умоўна такога кшталту матэрыял адпавядае тэрміну «эга-дакументы» («life writing texts») – крыніцы, у якіх мужчыны і жанчыны распавядаюць пра свае выключна прыватныя праблемы, клопаты і турботы. У гэтым сэнсе эга-дакументы выступаюць як своеасаблівыя аўтасведчанні асобы. Гэта могуць быць лісты, прашэнні, скаргі, пратаколы допытаў, дзённікі, сямейныя альбомы, дарожныя нататкі, мемуары, аўтабіяграфіі, завяшчанні.

Тэрмін «эга-дакумент» («*egodocument*») быў уведзены галандскім гісторыкам Жакам Прэсэрам (*Jacques Presser*, 1899–1970) напрыканцы 50-х г. XX ст. і першапачаткова ўжываўся ў нідэрландскай сацыяльнай гістарыяграфіі як вузкаспецыяльнае вызначэнне тэкстаў, аўтар якіх – гэта суб'ект, які піша і апісваецца адначасова.

Пазней нямецкі гісторык Вінфрыд Шульцэ (*Winfried Schulze*), які таксама з'яўляўся прыхільнікам тэрміна «эга-дакумент» і актыўна выкарыстоўваў яго ў сваіх даследаваннях, значна пашырыў (адаптаваў пад нямецкую гістарыяграфію) сэнс гэтага паняцця. Ён узбуйніў групу крыніц, што адпавядаюць тэрміну «эга-дакументы», пад якімі ён разумее не толькі аўтабіяграфіі, мемуары і лісты, але і судовыя, адміністрацыйныя і нават эканамічныя дакументы, якія змяшчаюць біяграфічную інфармацыю [гл. 1].

Іншым аўтарам, які развіў паняцце «эга-дакумента» ў сваіх доследах і спрычыніўся да яго пашырэння ў еўрапейскай гістарыяграфіі, з'яўляецца галандскі гісторык Рудольф Дэккер (*Rudolf Dekker*), які выкладае гісторыю культуры ва Універсітэце імя Эразма Ратэрдамскага (*Erasmus University Rotterdam*). Яго галоўны даследчыцкі інтарэс – развіццё аўтабіяграфічнага

пісьма ў яго сацыяльным кантэксце. У адрозненне ад В. Шульцэ, Р. Дэкер (услед за Ж. Прэсэрам, яго суайчыннікам) вызначае эга-дакументы збольшага як «прыватнае пісьмо». Сёння яго дэфініцыя тэрміна з'яўляецца ўніверсальнай і шырока ўжыванай у еўрапейскіх штудыях, прысвечаных мікрагісторыі, сацыяльнай гісторыі, гісторыі штодзённасці. На яго думку, «эга-дакумент» – гэта абагульняльнае паняцце для аўтабіяграфій, мемуараў, дзённікаў, фільмаў аб падарожжах, лістоў і іншых формаў «прыватнага тэксту», якое сёння з'яўляецца інтэрнацыянальным у гісторыі ментальнасці, штудыях жыццяпісу, мікрагісторыі. «Лінгвістычны паварот» паспрыяў больш інтэнсіўнаму і больш дакладнаму даследаванню зыходнага матэрыялу гэтага тыпу. Аднак эга-дакументы выкарыстоўваюцца ў даследаваннях не толькі як крыніцы, абумоўленыя асноўнымі пазіцыямі і пытаннямі навуковай работы, усебаковае вывучэнне такіх крыніц дазваляе сфармуляваць новыя пытанні даследавання і акрэсліць у агульных рысах новыя моманты спасціжэння гістарычных пераўтварэнняў персанальнай ідэнтычнасці [2].

Сёння тэрмін «эга-дакумент» – колішні неалагізм Ж. Прэсэра – з'яўляецца агульнапрынятым. Пра гэта сведчыць той факт, што дадзенае паняцце ўключана ў многія слоўнікі. Вось якое лаканічнае вызначэнне даецца тэрміну ў краіне яго нараджэння – Галандыі: «эга-дакументы» – дакументы, якія датычаць прыватных падзей і жыццёвага вопыту».

Літаратура

1. Winfried Schulze, ed., Ego-Dokumente. Annaeherung an den Menschen in der Geschichte. – Berlin: Akademie Verlag, 1996.
2. Rudolf Dekker, ed., Egodocuments and History: Autobiographical Writing in its Social Context since the Middle Ages. – Hilversum: Verloren, 2002.

Раиса Мелешевич

Белорусский государственный университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭССЕИСТСКОГО МЕТОДА В СОВРЕМЕННОЙ БЛОГОСФЕРЕ

Основными творческими методами в журналистике Б.В. Стрельцов называл метод констатации (из которого и «выросли» информационные жанры), метод публицистики, эссеистский метод и метод деловой аналитики. В книге «Метад і жанр. Асновы творчага майстэрства журналіста» автор подробно разбирает все методы, жанры и приводит яркие красноречивые примеры в основном из газетной практики.

Вопрос жанрообразования в сфере Интернета не так прост, как кажется на первый взгляд, собственно, и в области жанрообразования в печатных СМИ появилось множество новых точек зрения, позволивших разбить стройную